

METODY KOMUNIKACJI ALTERNATYWNEJ

PCS

SYMBOLE KOMUNIKACJI OBRAZKOWEJ

Justyna Zimnicka

1. PCS – opis.

PCS (Picture Communication Symbols) składa się z prostych obrazków. Nad każdym rysunkiem podane jest słowo, które ono oznacza. Słowa, których nie da się zilustrować zostały napisane. Dołączono także alfabet i liczby, zostawiono miejsca na kolory. Rysunek lub słowo występuje w dwóch rozmiarach 2,5 x 2,5 cm oraz 5x5 cm. Większe symbole przeznaczone są dla osób słabowidzących lub używających mniejszej ich liczby np. w fazie początkowej, większe przeznaczone są dla osób posługujących się większą ich ilością. Jedna osoba może używać także obu wielkości. Mniejsze symbole stanowić będą grupę już poznanych i dobrze opanowanych, a większe dopiero co wprowadzanych. Można także pozostawić najczęściej używane słowa na dużych kartkach np. „tak”, „nie”, a pozostałe na mniejszych.

W pracy z PCS należy uwzględnić następujące zasady:

- wybieramy słowa, pojęcia, które są potrzebne najbardziej w codziennej komunikacji,
- dobieramy symbole, które mogą być używane przez wszystkie grupy wiekowe,
- rysunki powinny być wyraźne i łatwe do skopiowania,
- należy pamiętać o możliwości łatwego oddzielania symboli, w taki sposób aby na pomocy do komunikacji niewerbalnej znalazły się te, które są używane przez daną osobę,
- symbole muszą być łatwo i szybko rozróżnialne.

Wprowadzono następujące kategorie: ludzie (zawiera także zaimki osobowe), czasowniki, rzeczowniki, różne (spójniki, przyimki, określenia czasu, kolory, alfabet, liczby, pojęcia abstrakcyjne), społeczne (zwroty grzecznościowe, potoczne wyrażenia zawierające zachwyty, wstręt i oburzenie).

Należy wybrać symbole, które będą najczęściej używane, w tym celu należy skopiować odpowiednie strony PCS. Z kopii wycinamy potrzebne znaki. Każdą kategorię należy skopiować na papierze o innym kolorze. Układ kolorów może być dowolny, ważne aby był konsekwentnie stosowany. Można zastosować kolory, które używane są w ramach systemu komunikacji symbolicznej tzw. symbole Bliss. Są one następujące:

- ludzie – żółty,
- czasowniki – zielony,
- opisowe – niebieski,
- rzeczowniki – pomarańczowy,

różne – biały,
społeczne – różowy lub purpurowy.

2. Dla kogo przeznaczony jest PCS.

PCS używać mogą osoby upośledzone umysłowo, z dysfunkcją narządu ruchu, autystyczne, po wypadkach różnego typu wiążącymi się z uszkodzeniami mózgu. Symbole mogą stanowić tymczasową pomoc lub stanowić jedyny sposób na porozumiewanie się z otoczeniem.

Czynniki, które wpływają na podjęcie decyzji o wprowadzeniu symboli PCS:

1. Poziom złożoności języka.

PCS jest odpowiedni dla osób, które akceptują nieskomplikowany sposób wyrażania się.

2. Ostrość widzenia i percepcja.

Osoby z uszkodzeniami neurologicznymi mogą mieć problem z zobaczeniem i zróżnicowaniem symboli.

3. Zdolności poznawcze.

Wiek umysłowy musi umożliwiać rozpoznawanie obrazków. Osoby takie powinny rozumieć cel stosowania tej komunikacji alternatywnej, niezbędna jest także pamięć.

4. Stosunek użytkownika.

Należy motywować osobę, która uczy się stosowania PCS. Niezbędna jest także akceptacja tej formy porozumiewania się z otoczeniem, może ona nastąpić po kilku treningach.

5. Nastawienie słuchaczy.

Najbliższe osoby z otoczenia muszą wykazać zainteresowanie tym sposobem komunikacji, znaleźć czas na jego naukę, powinny być przygotowane na trudności związane z wprowadzeniem opisywanej metody.

6. Osoby wspomagające.

Niezbędna jest osoba, która będzie usprawniała proces nauki, przygotowywała pomoce.

3. Tworzenie pomocy.

Należy przed rozpoczęciem pracy sformułować jasny cel, któremu będzie służyła opisywana pomoc.

Liczba słów wynosi od kilku do kilkuset, zależy to od umiejętności danej osoby i jej potrzeb. Liczba używanych słów będzie się ciągle zmieniać. Ważne, aby brały w tym udział oprócz użytkownika także osoby z jego otoczenia. PCS można łączyć z fotografiami, ilustracjami z czasopism, własnoręcznych rysunków. Nie zawsze będzie możliwe wskazywanie palcem, dlatego ważne aby wprowadzić inny sposób porozumiewania się np. tupnięcie nogą, mrugnięcie oka itp.

W ramach PCS można stosować następujące pomoce:

- tablice do komunikacji np. przenośna tabliczka.
- książki do komunikacji np. zszywki, albumy.
- karty do komunikacji
- urządzenia mechaniczne i elektroniczne.

W trakcie rozmieszczania symboli należy pamiętać o tym, aby najczęściej używane umieszczane były w miejscach najłatwiej dostępnych użytkownikowi. Symbole powinny być posegregowane zgodnie z pewną logiczną zasadą np. według Klucza Fitzgeralda, w następujących kolumnach: ludzie, czasowniki, opisowe, co, gdzie, kiedy. Należy zostawiać wolne miejsca na tablicach, aby dodawać nowe słowa.

Wszystkie pomoce muszą zawierać następujące informacje w widocznym miejscu: nazwisko, adres, numer telefonu, krótki opis sposobu porozumiewania się. Oprócz tego zamieścić można dodatkowe informacje: Dane osoby, z którą należy się skontaktować w przypadku zgubienia pomocy lub zabłądzenia jej użytkownika, nazwa szkoły do której uczęszcza użytkownik, dane lekarza lub nauczyciela, wyjaśnienie dlaczego osoba używa takiego sposobu porozumiewania się.

4. Czas nauki.

Czas nauki potrzebny na tą metodę nie jest jednoznaczny. Zależy on od zdolności uczącego się, celów, zachęty, sytuacji. Zaleca się sporządzenie planu ćwiczeń. Powinien zawierać on liczbę i kolejność wprowadzania słów, informację o osobach zaangażowanych. Można sporządzać notatki o codziennych postępach.

Wyróżnia się 4 podstawowe etapy :

1. Zaczynaj uczyć symboli (na pierwsze zajęcia wybieramy kilka słów, najlepiej dobrze znanych).
2. Umieść opanowane symbole na pomocy do komunikacji.
3. Włącz opanowane symbole do codziennej komunikacji.
4. Ucz łączenia słów.

Zajęcia powinny obejmować ćwiczenia dla podstawowych słuchaczy:

1. Opis pomocy komunikacyjnej.
2. Zwrócenie uwagi na konieczność głośnego powtarzania słowa.
3. Zademonstrowanie i przećwiczenie najbardziej skutecznego sposobu zadawania pytań.
4. Jak zachęcać do używania pomocy komunikacyjnej.

Zajęcia powinny być dobrze zorganizowane, należy kłaść nacisk na używanie symboli w życiu codziennym. Ważne, aby rodzice uczestniczyli w nauce alternatywnej komunikacji. Nie tylko ważne są indywidualne spotkania, ale także umożliwienie udziału w szkoleniach i samych zajęciach. Każdy nauczyciel powinien poznać programy komputerowe Boardmarker lub Boardmarker with Speaking Dynamically Pro generujące symbole PCS.

Bibliografia:

Brzdęk E. *Rozmowa jako narzędzie w komunikacji dzieci niemówiących*
w: Rocznik Komisji Nauk Pedagogicznych Tom LXVIII, 2015: 23–35

Dajnowska I. *Komunikacja alternatywna i wspomagająca*
w: Społeczeństwo dla wszystkich nr 2 czerwiec 2016, s.16-17

Florek A. *PCS Symbole komunikacji obrazkowej*
Polski Związek Niewidomych Warszawa 1995